

ALİ NİHAD TARLAN VE ESERLERİ

(Doğumunun 65. yıldönümü münasebetiyle)

FARUK K. TIMURTAŞ

Fakültemizin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Profesörü ve kürsü başkanı Ali Nihad Tarlan, 1899 yılında İstanbul'da doğmuştur. 3. Ordu muhasebecilerinden Mehmed Nazif Bey'in oğludur. İlk tahsilini Manastır'da Rehber-i Maarif adlı hususî bir okulda, orta tahsilini Selânik'te Fransız Lisesinde ve İstanbul'da Koska'da Burhân-ı Terakkî Rüşdiyesinde yapmıştır. Vefa İdadisinde orta tahsilini tamamladıktan sonra İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesine girmiş; Edebiyat şubesi ile, Farsça ve Fransızca şubelerini 1920 yılında bitirmiştir. Bir yıl sonra «İslâm edebiyatında Leylâ ve Mecnun mesnevisi» adlı tezi ile, Fakültenin ilk edebiyat doktoru olmuştur.

Üniversitede öğrenci bulunduğu sırada (17 Nisan 1919), Beşiktaş Sultanîsinde fransızca dersleri vermekle öğretmenlik mesleğine başlamış; sırasıyla, Beşiktaş ve Vefa Sultanîleri fransızca, Nişantaşı Sultanîsi türkçe, Davutpaşa Sultanîsi edebiyat, Galatasaray Lisesi farsça, Gaziosmanpaşa Ortaokulu türkçe ve Kabataş Erkek Lisesi edebiyat öğretmenliklerinde bulunmuştur (1919-1933). Üniversite islâhatını müteakip, «Şeyhî divanını tedkik» adını taşıyan tezi ile doçentlik imtihanını kazanarak 20 Ağustos 1933 tarihinde Edebiyat Fakültesi «Metinler Şerhi» doçentliğine getirilmiştir. 1 Mayıs 1941'de profesörlüğe yükselmiştir. Kürsü adının değiştirilmesi ile 1 Temmuz 1953'te «Eski Türk Edebiyatı» profesörü olmuştur. Hâlen bu kürsüde ve kürsü başkanı olarak vazife görmektedir.

Ali Nihad Tarlan, Divan edebiyatı sahasındaki derin vukûfu veengin bilgisi ile tanınmıştır. Divan şiiri metinlerinin anlaşılması ve çözümlenmesi hususundaki üstadlığı ve otoritesi, yerli ve yabancı ilim çevrelerinde tereddütsüz kabul edilmektedir.

Profesör Tarlan'ın Divan edebiyatı üzerindeki araştırmalarından, ilmi metin neşirlerinden başka edebî eserleri de (mensûreler, piyesler ve

şiiirler) bulunmaktadır. Ayrıca, çoğu farsçadan olmak üzere edebî tercümeleer de yapmıştır.

Doktora tezi dolayısıyla Maarif Vekilliiğince takdirnâme ile taltif edilen Ali Nihad Tarlan'a, İran edebiyatı üzerindeki çalışmalarından dolayı İran Maarif Vezâreti takdirnâme göndermiş (1947), Pakistan hükümeti ise, İkbâl tercümelerinden dolayı «Sitâre-i imtiyâz» nişan vermiştir (1961).

Prof. Tarlan Firdevsî'nin bininci doğum yıldönümü münasebetile İran'a (1934), İkbâl'i anma törenine riyâset için «İkbâl Akademisi» nin daveti ile Pakistan'a (1957), üniversiteler kanununun 62. maddesi gereğince araştırmalar yapmak üzere Fransa, İngiltere ve Almanya'ya (1962) CENTO kültür merkezinin davetiyle konferanslar vermek için İran'a (1964) gitmiştir.

E S E R L E R İ

Prof. A. N. Tarlan'ın aşağıdaki listede sadece ilmi araştırma ve kitapları ile makaleleri gösterilmiştir. Edebî yazıları ile şiirleri zikr edilmemiştir.

1921

1. *İslâm edebiyatında Leylâ ve Mecnun mesnevisi*, doktora tezi, Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesi, tez nr. 1.

1925

2. *Hâfız-ı Şirazî*, Servetifünun, c. 57, nr. 23, s. 360-365; nr. 24, s. 376 - 379; nr. 25, s. 409 - 414.
3. *Sâib-i Tebrîzî*, Servetifünun, c. 58, nr. 43, s. 266 - 171; nr. 44 s. 274-279; nr.46, s. 314-310; 47, 330-332.

1926

4. *Erdâ-yı Virâf*, Servetifünun, c. 59, nr. 66, s. 218 - 220; nr. 91 s. 291-295; s. 77, s. 391 - 393.
5. *Şemsi - i Mağribî*, Servetifünun, c. 60, nr. 80, s. 24 - 26; nr. 81, s. 85, s. 107 - 110.

1930

6. *Edebî san'atlara dair*, İstanbul 1930, 88 s.

1934

7. *Şeyhî divanını tedkik*, c. I, İstanbul 1934, 230 s.

1935

8. *Zerdüştün gataları*, farsçadan tercüme, İstanbul 1935, XXII + 80 s.

1936

9. *Şeyhî divanını tedkik*, c. II, İstanbul 1936, 112 s.
10. *Divan edebiyatında muamma*, İstanbul 1936, 32 s.
11. *Divan edebiyatında tevhidler*, 4 fasikül, İstanbul 1936; 35, 30, 79, 50 s.
12. *İran halk edebiyatı*, Ülkü, c. VIII, nr. 43, Ankara 1946, s. 3-11.

1937

13. *Metin tamiri*, İstanbul, 1937, 30 s.
14. *Metinler şerhine dair*, İstanbul, 1937, 30 s.
15. *İran edebiyatında roman*, Ülkü, c. VIII, nr. 47, Ankara 1937, s. 373-383.
16. *Reşid Yâsemî*, Heray, nr. 4, İstanbul 1937, s. 88-93.
17. *Melik-üş-şüara Bahâr-ı Horasânî*, Heray, nr. 3, İstanbul 1937, s. 135-158.
18. *Şeyh Galib*, C. H. P. konferanslarından, Ankara 1937, 17 s.

1938

19. *Çağdaş İran şiiri*, C. H. P. konferanslarından, Ankara 1938, 40 s.

1939

20. *Mehmed Âkif*, konferans, İstanbul 1938, 15 s.
21. *Sanat ve edebiyat musahabesi*, konferans, Adana 1939, 18 s.

1940

22. *Tanzimat edebiyatında hakikî müceddid*, «Tanzimat» kitabından ayırmasım, Ankara 1940, 21 s.

1942

23. *Alt Şir Nevâî*, konferans, İst. Üniversitesi yayını, 1942, 22 s.

1943

24. *Türk edebiyatında hamâset*, İst. Üni. Elâzığ haftası konferanslarından, İst. 1943.
25. *Edebiyatta eskilik ve yenilik*, Elâzığ Üniversite haftası konferanslarından, İst. 1943, 9 s.

1944

26. *Fuzulî'nin Farşça divanı*, İstanbul Mecmuası, c. III, nr. 18, s. 8-6; nr. 25, s. 3-5; nr. 56, s. 4-6; nr. 27, s. 3-4; nr. 28, s. 45.
27. *Nizamî-i Gencevî divanı*, tercüme, A. Halit kitabevi, İstanbul 1944, 85 s.
28. *İran edebiyatı*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1944, 168 s.
29. *Leylâ ile Mecnûn*, Nizamî'den tercüme, M. E. B. yayını, İstanbul 1944, 242 s.

1945

30. *Hayalî Beğ divanı*, Edisyon kritik, İ. Ü. Edebiyat Fakültesi yayını, İstanbul 1945, 450 s.

1946

31. *Bâki-Hayâlî*, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi (TDED), c. I, nr. 1 s. 26-28; nr. 2, s. 122-137.
32. *Divan edebiyatında san'at telâkkisi*, konferans, İstanbul, 1946.
33. *Yavuz Sultan Selim divanı*, farsçadan tercüme, İstanbul 1946, 320 s.

1947

33. *Nef'î divanı*, farsçadan tercüme, Sertoğlu Basımevi, İstanbul 1947, 154 s.
34. *Abdülhak Hâmid*, konferans, Edebiyat Fakültesi Mezunları Cemiyeti yayını, İstanbul 1947, 15 s.
35. *İran edebiyatında folklor*, Ülkü, c., nr.

1948

36. *Şiir mecmualarında Divan şiiri (XVI.-XVIII.)* 4. fasikül, İ. Ü. Edebiyat Fakültesi yayını; 110. 88, 95 s.
36. *Mevlânâ Celâleddin Rumî*, konferans, Varoğlu yayınevi, İstanbul, 1948, 62 s.

38. *Edebiyatın muhtelif meseleleri üzerinde bir gezinti*, konferans, İnsan ve Dünya dergisi, c. I, nr. 1, s. 1-8.

1949

39. *Husrev ve Şirin*, Nizâmî'den telhisen tercüme, A. Halit Kitabevi İstanbul 1949, 48 s.

1950

40. *Fuzulî divanı*, edisyon kritik, İ. Ü. Edebiyat Fakültesi yayını, İstanbul 1950, 247 s.
41. *Fuzulî'nin Farsça divanı tercümesi*, M. Eğitim Bakanlığı yayını, Ankara 1950, 229 s.
42. *De l'histoire littéraire*, Archiv Orientalnie, Praha, c. XVIII, nr. 4, s. 286-292.

1951

43. *Fuzulî'nin bilinmeyen kasideleri*, TDED, IV, nr. 3, s. 257-264.

1953

44. *Edebiyat tarihi edebiyatın tarihi olmalıdır*, Haber gazetesi, 1953, 23 Mart.
45. *Gandi*, konferans, Türk Sanatı dergisi, c. I, s. 2.

1956

46. *Şarktan haber*, İkbâl'den tercüme, İş Bankası yayını, Ankara 1956, s.

1957

47. *Mehmed Âkif*, konferans, Milliyetçiler Derneği'nin yayınladığı Mehmed Âkif kitabında, İstanbul 1957, s. 5-7.

1958

48. *Kadı Burhaneddin'de tasavvuf*, TDED, VIII, s. 8-16.

1959

49. *Kadı Burhaneddin'de tasavvuf*, TDED, IX, s. 27-32.
50. *Yeni Gülşen-i Râz*, İkbâl'den tercüme, Büyükkervan matbaası, İstanbul 1959, s. 31.
51. *Esrar ve Rûmuz*, İkbâl'den tercüme, Yenilik basımevi, İstanbul 1949, 140 s.
52. *Nef'ide ve İkbâl'de Mevlânâ*, Mevlânâ kitabı, Konya 1959, s. 53-69.

53. *Mevlânâ'nın psikolojisine dair*, Mevlânâ kitabı, Konya 1959, s. 44-58.
54. *Hamd*, İlahiyat Fakültesi İslâmî İlimler Enstitüsü Dergisi, c. I, nr. 1, Ankara 1959, s. 6-10.
55. *Hamd*, Tercümân-ül-efkâr, Karachi 1959, s. 16-22.
56. *Basirî*, Encyclopedia of İslâm, Surrey-İngiltere, c. I, s. 1082-1083.
57. *Bülbül*, Encyclopedia of İslâm, Surrey-İngiltere c. I, s. 1301-1302.
58. *Kulluk kitabı*, Hilâl Dergisi, nr. 5, Ankara, 1935.
59. *Kulluk kitabı-Musiki*, Hilâl Dergisi, nr. 6.
60. *Kulluk kitabı-Resim*, Hilâl Dergisi, nr. 8.
61. *Kölelerin dini*, Hilâl Dergisi, nr. 10.
62. *Fâtiha sûresinden bir âyet*, Hilâl dergisi, nr. 11.

1960

63. *İkbâl'in bir mısra'ı*, Hilâl Dergisi, nr. 13.

1961

64. *Kulluk kitabı-Hür insanlarda mimarî*, Hilâl Dergisi, nr. 16.
65. *Müslümanlıkda fakr*, Hilâl Dergisi, nr. 17.
66. *İslâmiyette hikmet-i teşrî*, Hilâl Dergisi, nr. 17.
67. *Armağan-ı Hicâz*, İkbâlden tercüme, İslâm Dergisi, nr. 42, 43, 45, Ankara 1961.
68. *Müslümanlığın iki büyük düşmanı*, İslâm Dergisi, 42.
69. *Dinsiz iman olabilir mi?*, İslâm Dergisi, nr. 49.

1962

70. *Maariften ilhamlar*, Bahâeddin Veled'in Maarif adlı eserinden şerh: İslâm Dergisi, nr. 52-53.
71. *Na'tlar arasında*, Hilâl Dergisi, nr. 28.

1963

72. *Na'tlar arasında*, Hilâl Dergisi, nr. 43, 44, 45.
73. *Edebî san'atlara dair*, 4. baskı, Güven basımevi, İstanbul 1963, 79 s.
74. *Necati Beğ divanı*, edisyon kritik, Milli Eğitim Bakanlığı yayını, İstanbul 1963, XXVIII + 557 s.

1964

75. *Zebûr-ı Acem'den seçmeler*, İkbâl'den tercüme, Hilâl Kitabevi, Ankara 1964, 44 s.